

Zpracovala: Pokorná Jitka
Katedra plaveckých sportů UK FTVS

Individualizace učebního postupu kraul u začínajících plavců

Zbyněk Svozil, Petr Smolík

Uveřejněno:

SVOZIL, Z., SMOLÍK, P. Individualizace učebního postupu kraul u začínajících plavců. In ČECHOVSKÁ, I. (editor). *Problematika plavání a plaveckých sportů IV* : sborník příspěvků z vědeckého semináře. 1. vyd. Praha : KPS UK FTVS, 2005. s. 25 – 29. ISBN 80-903285-3-9.

Abstrakt

Individualizace vyučovacího procesu patří v současné době k významným trendům výchovně vzdělávacího procesu. Hlavním cílem příspěvku bylo ověřit individualizovaný učební postup plaveckého způsobu kraul u začínajících plavců. Pedagogický experiment, který byl proveden u žáků zdokonalovacího výcviku v Olomouci potvrdil, že byla pozitivně ovlivněna úroveň plaveckých dovedností a plavecký výkon. U začínajících plavců nebyl zaznamenán významný nárůst vědomostí o technice plaveckého způsobu. Během experimentu byl zjišťován i vztah plavců k vyučovacím jednotkám. Individualizovaný učební postup je při určitém omezení vhodnou didaktickou pomůckou použitelnou při výuce začínajících plavců.

Klíčová slova:

Plavání, pedagogický experiment, individualizace, vyučovací postupy.

Úvod

„Individualizovaným vyučováním rozumíme specifický způsob řízení procesu učení, při němž je všemi hlavními činiteli i vztahy mezi nimi optimálně a účinně respektován každý žák jako jedinečná osobnost a skupina jako seskupení jedinečných a osobitých individuí“ (Frömel et al., 2000, 6). Moderní didaktické trendy v tělesné výchově kladou důraz nejen na osvojování pohybových dovedností a získávání vědomostí, ale také na individualizaci způsobu výuky dle individuálních předpokladů cvičenců s přihlédnutím na preferenci jejich sportovních zájmů. Plavání a činnosti spojené s plaváním jsou dlouhodobě na prvních místech v preferenci sportovních zájmů u mládeže od prvního stupně základních škol až k vysokoškolským studentům (Frömel, Novosad a Svozil, 1999). Individualizované či kreativně orientované učební postupy plavání byly již verifikovány na úrovni studentů tělesné výchovy (Svozil 1993, Svozil a Neuls 2001), na střední škole např. (Kamarytová, 1995). U začínajících plavců byly již provedeny experimenty při výuce plaveckého způsobu prsa (Černý 1999) a základních plaveckých dovedností (Formanová 1996).

Cíle

Hlavním cílem příspěvku je verifikace individualizovaného učebního postupu plaveckého způsobu kraul u začínajících plavců.

Dílčí cíle:

- zjistit účinnost individualizovaného učebního postupu kraul na osvojování plaveckých dovedností
- zjistit účinnost individualizovaného učebního postupu kraul na osvojování vědomostí o plaveckém způsobu kraul
- zjistit účinnost individualizovaného učebního postupu kraul na výkon v plavání plaveckého způsobu kraul
- zjistit vztah plavců k individualizovaným plaveckým vyučovacími jednotkám

Metodika

Pedagogického experimentu se zúčastnilo celkem 26 žáků zdokonalovacího výcviku plavání. Všichni zúčastnění zvládli v předcházející činnosti základní plavecké dovednosti a měli již za sebou výuku plaveckého způsobu prsa. Žáci byli před sledovanou výukou náhodně rozděleni do dvou skupin. Z hlediska věku byly obě skupiny velmi homogenní (Tabulka 1).

Tabulka 1

Charakteristika výzkumného souboru (n=26)

Věk (rok)	n	průměr (M)	minimum (min)	maximum (max)	směrodatná odchylka (SD)
skupiny celkem	26	8,95	6,9	10,5	0,996
Experimentální s.	13	8,73	7,5	10,2	0,987
Kontrolní s.	13	9,18	6,9	10,5	0,993

Experimentální skupina postupovala podle sestaveného individualizovaného postupu plavání kraul (Svozil, 2001,10). Kontrolní skupina postupovala podle programovaného učebního postupu plavání kraul. Vzhledem k věku žáků v obou skupinách muselo jim být využito sestavených učebních postupů přizpůsobeno. V obou skupinách řídil využití jednotlivých karet učitel a žáci postupovali podle jeho pokynů. Celkem bylo pro výuku plaveckého způsobu kraul využito 8 vyučovacích jednotek. Obě skupiny řídil a vedl stejný učitel, v experimentální skupině za pomoci individualizovaného učebního postupu a v kontrolní skupině za pomoci programovaného učebního postupu.

V experimentu byla v pretestu i posttestu použita posuzovací škála plaveckého způsobu kraul (dva posuzovatelé) a vědomostní test týkající se znalostí techniky plaveckých způsobů (Svozil 1997). Aktuální výkon byl u žáků obou skupin experimentu zjišťován na vzdálenost 40 metrů vždy dvěma měřiči s přesností desetiny sekundy. Do zápisu se započítal průměrný čas ze dvou naměřených hodnot.

Vztah žáků a studentů k vyučovacími jednotkám plavání byl zjišťován dotazníkovou metodou s využitím standardizovaného dotazníku k diagnostice vyučovací jednotky tělesné výchovy (Frömel, Novosad a Svozil 1999).

Jako hlavní metodu statistického zpracování jsme v hlavních a doplňujících experimentech využili analýzu variance. K dalšímu statistickému zpracování jsme využili párový t - test pro

závislé soubory a Wilcoxonův test párových hodnot, t - test rozdílu dvou relativních hodnot a základní statistické hodnoty.

Výsledky:

Tabulka 2

Účinnost individualizovaného učebního postupu plaveckého způsobu kraul

Posuzovatel 1								
Skupina	n		M	Mdn	SD	T	p	F
experimentální	13	Pre	3,54	4	2,99	2,24	0,005	0,33
		Post	5,84	6	2,12			
kontrolní	13	Pre	2,54	2	2,26	3,06	0,002	
		Post	6,08	6	2,14			
Posuzovatel 2								
Skupina	n		M	Mdn	SD	T	p	F
experimentální	13	Pre	3,46	3	2,96	1,65	0,09	1,34
		Post	5,85	5	2,27			
kontrolní	13	Pre	2,62	2	2,43	2,80	0,02	
		Post	5,15	5	1,91			

Vysvětlivky:

- M - průměr
- Mdn - medián
- SD - směrodatná odchylka
- T - testovací kritérium Wilcoxonova testu
- F - testovací kritérium analýzy variance (ANOVA)
- p - hladina významnosti

Statisticky významné hodnoty jsou vyznačeny tučně ($p < .05$).

Zlepšení v úrovni zvládnutých dovedností byl zjištěn mezi prestestem a posttestem u všech skupin u obou posuzovatelů. Statistická významnost byla mimo experimentální skupiny u posuzovatele 2 rovněž zjištěna.

Tabulka 3

Účinnost individualizovaného učebního postupu plaveckého způsobu kraul ve vědomostech o technice plaveckého způsobu kraul a výkonu na 40m kraul

Vědomosti								
Skupina	n		M	Mdn	SD	T	p	F
experimentální	13	Pre	4,08	4	1,38	1,02	0,31	0,01
		Post	4,77	4	1,58			
kontrolní	13	Pre	4,00	4	1,47	1,37	0,17	
		Post	3,38	3	2,10			
Výkon								
Skupina	n		M	Mdn	SD	T	p	F
experimentální	13	Pre	48,62	48,20	11,33	1,88	0,059	0,43
		Post	45,15	43,40	7,10			
kontrolní	13	Pre	46,74	48,20	8,60	3,04	0,002	
		Post	43,81	42,90	7,95			

Vysvětlivky:

- M - průměr
- Mdn - medián
- SD - směrodatná odchylka
- T - testovací kritérium Wilcoxonova testu
- F - testovací kritérium analýzy variance (ANOVA)
- p - hladina významnosti

Statisticky významné hodnoty jsou vyznačeny tučně ($p < .05$).

Úroveň vědomostí o technice plaveckého způsobu kraul se během experimentu nezměnila a zůstala u obou skupin na výchozí úrovni. (Tabulka 3). Vědomostní test byl sestaven především pro studenty TV a pro děti průměrného věku (Tabulka 1) v našich skupinách byl příliš náročný na pochopení. Použitý test neodpovídá skutečným vědomostem dětí. Z průběhu výuky bylo patrné, že žáci získávají během výuky i vědomosti o probírané látce. Pro další experimenty u této věkové kategorie je nutné stávající vědomostní test obsahově redukovat a zjednodušit tak aby měl svou výpovědní hodnotu i u tohoto souboru.

Výkon (Tabulka 3) se u obou skupin zlepšil u kontrolní skupiny statisticky i překvapivě významně (u experimentální skupiny jen rozdíl jen těsně statistiky nevýznamný). U předcházejících experimentů nebyl výkon pravidelně zlepšován. Rozsah výuky v osmi vyučovacích jednotkách zaměřených na osvojování pohybových dovedností nebyl vždy dostatečný pro zlepšení výkonu. Z tohoto pohledu je progres zaznamenaný u našeho souboru pozitivním momentem.

Tabulka 4

Hodnocení vztahu žáků ke sledovaným vyučovacím jednotkám plavání kraul

Dimenze	VJ typ	Žáci ($n_{PVJ}=20, n_{IVJ}=20$)		
		Body	%	t
I. kognitivní	PVJ	64	80	0,39
	IVJ	62	78	
II. emotivní	PVJ	66	83	1,95*
	IVJ	74	93	
III. zdravotní (kondiční)	PVJ	50	63	1,71
	IVJ	60	75	
IV. sociální	PVJ	44	55	0,32
	IVJ	46	58	
V. vztahová	PVJ	68	85	3,02**
	IVJ	78	98	
VI. kreativní	PVJ	48	60	4,09**
	IVJ	70	88	
VII. role žáka	PVJ	86	54	3,72**
	IVJ	118	74	
I-VI Celkem	PVJ	340	71	3,80**
	IVJ	390	81	

Dimenze	VJ typ	Žáci ($n_{PVJ}=20$, $n_{IVJ}=20$)		
		Body	%	t
Vysvětlivky:				
	PVJ	- vyučovací jednotky vedené podle programovaného učebního postupu		
	IVJ	- vyučovací jednotky vedené podle individualizovaného učebního postupu		
	t	- testovací kritérium dvou relativních hodnot		

Statisticky významné hodnoty * $p < .05$; ** $p < .01$.

Během experimentu se ve dvou vyučovacích jednotkách vyjadřovali žáci k právě absolvovaným vyučovacím jednotkám. Z výsledků (*Tabulka 4*) je patrné, že žáci, kteří absolvovali výuku za pomoci individualizovaných vyučovacích postupů vyjadřovali ke sledovaným hodinám lépe než žáci kontrolní skupiny. Významné rozdíly se projevily především v dimenzi kreativní, vztahové, emotivní a doplňující dimenzi role žáka. Celkově však můžeme konstatovat, že vztah k vyučovacím jednotkám je velmi kladný u obou sledovaných jednotek.

Závěr

Pedagogický experiment ukázal, že je možné i u začínajících plavců řídit výuku plavání pomocí sestavených individualizovaných učebních postupů.

Řízení individualizované výuky je nutné přizpůsobit věku cvičenců.

Problémy u začínajících plavců spatřujeme především v neschopnosti cvičenců se samostatně rozhodnout jak dále pokračovat v osvojovacím procesu. Zde je úloha učitele nezastupitelná.

Sestavené učební postupy byly využívány spíše jako pomůcka pro učitele. Pro žáky sloužily postupy především jako další zdroj informací pro získání pohybové představy o nacvičované dovednosti.

Vědomostní testy je nutné pro začínající plavce v mladším školním věku zredukovat tak, aby jim byli srozumitelné.

Vztah žáků k vyučovacím jednotkám s využitím individualizovaných učebních postupů byl velmi kladný. Pozitivní vztah se projevoval ve změnách v dimenzi kreativní, emotivní a ve zvýšení role žáka v osvojovacím procesu.

Pozn.: Doc. Zbyněk Svozil

Katedra kinantropologie

Univerzita Palackého v Olomouci Fakulta tělesné kultury

Tř. Míru 115, 771 11 Olomouc

Literatura:

- ČERNÝ, M. *Učební postup plaveckého způsobu prsa*. Diplomová práce, Olomouc : Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, 1999.
- FORMANOVÁ, A. *Konstrukce a verifikace kreativně orientovaných vyučovacích prostředků pro plavání*. Diplomová práce, Olomouc : Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, 1996.
- FRÖMEL, K. et al. *Individualizace didaktického procesu (Závěrečná zpráva z řešení rozvojového projektu FRVŠ za rok 1999)*. Olomouc : Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, 2000.
- FRÖMEL, K., NOVOSAD, J. a SVOZIL, Z. *Pohybová aktivita a sportovní zájmy mládeže*. Olomouc : Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, 1999. 175 s. ISBN 80-7067-945-X.
- KAMARYTOVÁ, D. *Konstrukce a verifikace kreativně orientovaného učebního postupů - plavání kraul*. Diplomová práce, Olomouc : Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, 1995.
- SVOZIL, Z. *Kreativ orientiertes Lehrprogramm des Rückenschwimmens*. In *Tělesná kultura* 24, 1993. s. 37-46.
- SVOZIL, Z. *Kreativně orientované učební postupy v tělesné výchově*. Disertační práce, Olomouc : Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, 1997.
- SVOZIL, Z. *Vyučovací přístupy ve výuce plavání*. In Macejková, Y., Benčuriková L. (editors), *Teoretické a didaktické problémy plávania a plaveckých športov*. Bratislava : Univerzita Komenského, Fakulta telesnej výchovy a športu, katedra plávania a plaveckých športov, 2001, p. 5-10.
- SVOZIL, Z. a NEULS, F. *Individualizovaný učební postup plaveckého způsobu znak*. In Čechovská I. (editor), *Sborník příspěvků z odborného semináře Problematika plavání a plaveckých sportů II*. Praha : Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu. 2001, p. 38-42.

